

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 26.

V Ljubljani, 30. rženega cveta 1906.

XLVI. leto.

«Učiteljski Tovariš» izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Častiljubje in njega pomen za vzgojo in pouk v ljudski šoli. — Naš denarni zavod. — Ponavljajna šola. — V premislek! — Pristašem celodnevnege nerazdeljenega pouka v album. — Šola in birokratizem. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Iz naše organizacije. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Častiljubje

in njega pomen za vzgojo in pouk v ljudski šoli.*)

Lastne in tuje misli o konferenčnem vprašanju z dnevnega reda uradnih skupščin za šolske okraje Ptuj, Ormož, Rogatec, Ljutomer in Gornja Radgona.

Priobčil Anton Kosi, Središče.

I.

Ko začne otrok spoznavati sebe in svet, ko pride, kakor pravimo, k samozavesti, se zbudi v njem tudi čuvstvo svoje veljave, občutenje svoje lastne moči. Predmet občutenja svoje moči ali takozvanega sa m o č u t j a je lastni »jaz«. V svoji delavnosti na zunaj zadene »jaz« često na razne zapreke in to ali na slepo silo prirode ali na samozavestno delavnost drugih ljudi. Ako se človeku posreči, da premaga te ovire, se čuti mnogo večjega, krepkejšega in neomejenejšega.

Samočutje je torej pospeševanje predstave o samem sebi, nastalo s tem, da se premagajo vnanje, tej predstavi na poti stoječe ali nasprotujoče zapreke.

Vsak človek, bodisi velik ali majhen, ima v sebi več ali manj razvito sodbo o svoji cenjeni osebnosti, in ta sodba navadno ni tako neugodna, kakor bi kdo mislil; ugodna je, dobrohotna in prizanesljiva. Že majhen deček, ki preskoči komaj pedenj širok cestni jarek, je na pojav te svoje moči in umetnosti ponosen, in dasi ne šteje še stirth let, noče, da bi ga imel kdo za majhnega. — Tri in polletno hčerko imam, a za nič na svetu ne more slišati, da je majhna. »O, kako majhno ročico imaš,« ji navadno rekamo. »Ne,« pravi dete, »veliko lokico (»r« ne more izgovoriti!) imam!« »Meso ti hočem na drobne koščke narezati, ker imaš še majhna usteca.« »Ne, velika usta imam,« me zavrača vselej z nekakim ponosom otrok.

Vzrok te prikazni tiči v zbujujočem se samočutju otrokovem. Še en zgled, kako mogočno vpliva samočutje na

*) Ta članek bi pravzaprav sodil v »Popotnika«, a ker je aktualen — omenjene skupščine se vrše že prihodnji mesec — ustrezamo želji tov. Kosija in ga priobčujemo mi v nadeji, da zadovoljimo učiteljstvo imenovanih okrajev. Poudarjamo pa izrečno, da ne prevzamemo za vsebino nobene odgovornosti.

človeško voljo in na duševno hotenje celo pri bitjih, ki so pravzaprav šele na pol ljudje, kakor je to otrok, o katerem sem pravkar govoril. Dasi že nad 3 leta stara, je imela naša Tončka do letošnje pepelnične srede še vedno gumijevo stelce v ustih, na katero smo bili otroka-dojenčka celo po nepotrebnem privadili. Za nič na svetu ni bilo mogoče otroku te stvarce odpraviti. Kolikokrat smo se norčevali iz nje domači, kolikokrat so delali opombe znanci in prijatelji naši: »Joj, Tončka, tako velika deklica, pa ima še vedno »cic« v ustih. Vrzi ga proč, grd je!«

Zaman!

Otrok je navadno za trenutek potegnil sesalce iz ust, a kmalu je bila stvarca zopet na prejšnjem mestu, saj je vendar »cic« tako dober in sladak. Kar mi nekega dne — bila je ravno pepelnična sreda — reče dete: »Atek, na »cic« vlzi (»r« še takrat ni mogla izgovarjati!) ga v pec, necem ga vec, sem ze velika deklica!« Želje ji nisem hotel izpolniti, ker se mi je zdelo, da otrok ne misli resno in da bi utegnila biti posledica izvršenega naročila — jok. Toda varal sem se. »Odpli mi pec!« — Slušam. Otrok vrže sedaj pogumno sesalce v ogenj, rekoč: »Velike deklice nimajo »cica«, naj zgoli, necem ga vec.«

Radoveden sem bil in z menoj tudi žena, kaj bo zvečer, ko se bode dete spravljalo spat. Malo je našo Tončko res prijelo, zlasti prvi in drugi večer. »Eh, mama, kako sem lacna — »cica« sem lacna, pa necem ga vec, sem ze velika deklica, pri Lobicu (Robič je sosed, trgovec) pa tudi nimajo vec »cicov«...« Tako je besedovalo dekletce zvečer v posteljci, a pri tem je krepko premagala izkušnjava, in sedaj grdega »cica« ne pogleda več.

Samočutje, čuvstvo časti, ki ne dopušča, da bi imele »take velike deklice »cic«, je torej otroka nagnilo in dovedlo do tega, da je s tako krepko voljo izvršil svoj naklep.

Dovolj o teh mojih zasebnih razmerah! Hotel sem le povedati, da ima vzgojitelj vzrok, da se veseli otrokovega samočutja, zakaj to je jako važno za intelektualni in moralni napredek vsakega človeka, zlasti pa mladine.

Otrok izvrši vsako opravilo z veseljem, ako mu je možno, pokazati s tem opraviplom svojo moč ali oblast nad drugimi bitji in predmeti. Čimbolj se mu posreči, da premaga zu-

nanje zapreke in nadvlada nežive in žive stvari, tem ugodnejše mu postaja samočutje.

Le oni učenec, ki se zaveda sposobnosti, izvršiti, kar se zahteva od njega, se loti dela pogumno; in ko ga srečno izvrši, se veseli svoje moči in uspeha, kar ga vnema k daljnemu prizadevanju.

Deček trdi, da preskoči cestni jarek z enim naletom, ker se je že večkrat vadil v takem skakanju. Oče nad tem dvomi, toda — ali ga vidiš — je že onstran jarka! Zadolvoljno se mu svetijo oči, ko zre po izvršenem skoku očetu v obraz, kakor bi hotel reči: »Ali vidiš sedaj, koliko premorem. Ali mar nisem junak!«

To je čuvstvo lastne moči — samočutje.

Glede samočutja delimo otroke kakor tudi dorasle v tri skupine. Pri prvih je samočutje preslabo. To izvira iz nedostatnega telesnega in duševnega razvitka in posebno iz slabosti volje; pojavlja se navadno kot malosrčnost, obupnost, neodločnost. Preslabo samočutje se pojavlja najčeseje pri otrokih, kajpada ne pri vseh.

Ljudje druge skupine imajo preveč razvito samočutje. Temu so povod slučajne telesne prednosti v zvezi s površno duševno in нравstveno izobraženostjo. Iz takega samočutja izvira zaničevanje in preziranje vsakega nauka, svarila, ugleda in zakona, svojeglavnost, slavohlepje, sovraštvo do ljudi. To so bahači, širokoustneži, prevzetneži.

V tretji skupini so ljudje — in teh je, žal, najmanj — v katerih biva resnično ali pravo samočutje. Zasnovano je na pravem uverjenju osebne vrline in prednosti.

Preslabo in premočno samočutje sta krivi ali napačni. Vzgojiteljeva naloga bodi, da s primernim ravnanjem slabotneže izpodbuja, bahače in širokoustneže pa ponižuje. Toda o tem več pozneje!

II.

Samočutje se razširi v častiljubje. To čuvstvo se pojavlja v naši duši, kadarkoli se uverimo, da naš »jaz« priznavajo tudi drugi ljudje. Čast in slava, častiželjnost so mogočni faktorji, ki gibljejo ves svet. Dokler ostane častiljubnost v pravih mejah, dokler se ne izpremeni v častilakomnost ali slavohlepnost, izpodbuja človeka k dobremu ter ga navdušuje za blaga dela. Moški pogum, veliki čini junaštva, požrtvovalnost, zatajevanje samega sebe zaradi višjih smotrov — vse to ima svoj glavni vir v častiljubju ali častiželjnosti. Človeku je dolžnost, da upošteva to, kar mislijo in govore dobri in pošteni ljudje o njem. Mnenje, ki ga imajo o nas drugi, sicer ne izpremeni naše prave vrednosti, toda to mnenje je vzrok, da se začnemo svoje vrednosti zavedati. Na tem mnenju sloni prijetnost raznih izkazovanj časti, odlikovanj, priznanj itd., na drugi strani pa k tlom pritiskajoče preziranje, zaničevanje.

Čast je temelj, rekel bi, najvažnejši temelj vsem нравstvenim prizadevanjem vsakega posameznika, ker ga varuje vsake нравstvene nizkote in ga vrhutega izpodbuja vedno k novim blagim činom. »Čast je moje življenje!« je rekel nedavno povodom neke sodnijske obravnave ljubljanski župan Iv. Hribar in prav je govoril, zakaj človek, kateremu je popolnoma vseeno, kako kdo o njem misli ali sodi, tak človek je za človeško družbo izgubljen. Ker je torej nagon časti, s katerim je v prav ozki zvezi nagon poštenosti, tako neizmerne važnosti, ker je takorekoč življenski kompas vsakega človeka, zato in pa tudi radi uspeha pri šolskem delovanju bodi učiteljeva skrb, da prične v otroku že zgodaj vnemati čut za čast.

Častiljubje se nahaja enako samočutju tudi več ali manj v vsakem otroku. Seveda je to pri raznih otrokih tudi različno razvito. Mnogo je v tem oziru zavisno od tega, jeli ima otrokova okolica pravi čut za čast ali nečast, t. j. jeli presoja lastnosti in dejanja otroka prav ali ne.

Tudi glede na častiljubje lahko razvrstimo ljudi v one tri skupine, ki smo jih navedli pri samočutju. V tem oziru se nanaša vzgojno delovanje učiteljevo na tri točke: 1. krepčanje in oživiljanje častiljubja, 2. pojasnjevanje pojma »prava čast«, ki ne sloni na sodbi mnogih, marveč na mnenju, ki ga imajo o nas pošteni izobraženi in blagi ljudje, 3. zavračanje in zdravljenje častihlepnosti in iz poslednje izvirajoče prevelike občutljivosti. (Konec.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca vel. travna 1906 K 78.818·27.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Ponavljalna šola.

Poučujoč vseh 17 let svojega učiteljevanja tudi v ponavljalni šoli na enorazrednici oziroma dvorazrednici, sem se prepričal, da so neuspehov na tej šoli krivi večinoma ti vzroki:

1. Pouk v ponavljalni šoli ni bil doslej tako urejen, kakor zahtevajo življenske potrebe našega naroda;
2. Znanje večine otrok, ki so vstopali v to šolo, je bilo premajhno;
3. Brezplačen pouk, vsled česar vlada
4. neka mržnja med učiteljstvom napram ponavljalni šoli, posebno pa tudi zaraditega, ker se pouk na njej vrši izvečine ob četrtkih, ko imajo učitelji in učiteljice po mestih in trgih pri sicer enakih plačah — prosto.

Da se čim prej odpravijo ti nedostatki, si usojam poleg predloženega podrobnega učnega načrta za ponavljalno šolo staviti še sledeče predloge:

1. na podlagi sprejetih podrobnih učnih načrtov naj se — ako le mogoče — do prihodnjega šolskega leta sestavi za ponavljalno šolo posebna knjiga, ki obsegaj te-le oddelke: a) izbrani berilni sestavki naše novejšje literature; b) najvažnejši kmetijski sestavki; c) zdravstvena pravila; d) najnavadnejše kratice in pravopisna pravila; e) raznovrstni spisni vzorci; f) praktiške računske naloge s pregledom vseh mer, uteži in denarja; g) zemljepisni, zgodovinski prirodoslovski in prirodoslovni sestavki; h) pisana mala in velika abeceda, in sicer črke v vseh mogočih oblikah, ki se rabijo v dejanskem življenju;

2. v ponavljalno šolo se smejo sprejemati le oni otroci, ki so z dobrim uspehom dovršili najvišji razred, oziroma oddelek dotične šole; vsi ostali otroci morajo še eno leto ali tudi dve leti obiskovati oni razred, oziroma oddelek, kamor sodijo po svojih